

Maatschappelijk Impact Team

Maatschappelijke impact van de coronacrisis

Jolande Sap, voorzitter
Maatschappelijk Impact Team

Technische Briefing Tweede Kamer

Maatschappelijk beeld: onrust en gebrek aan vertrouwen

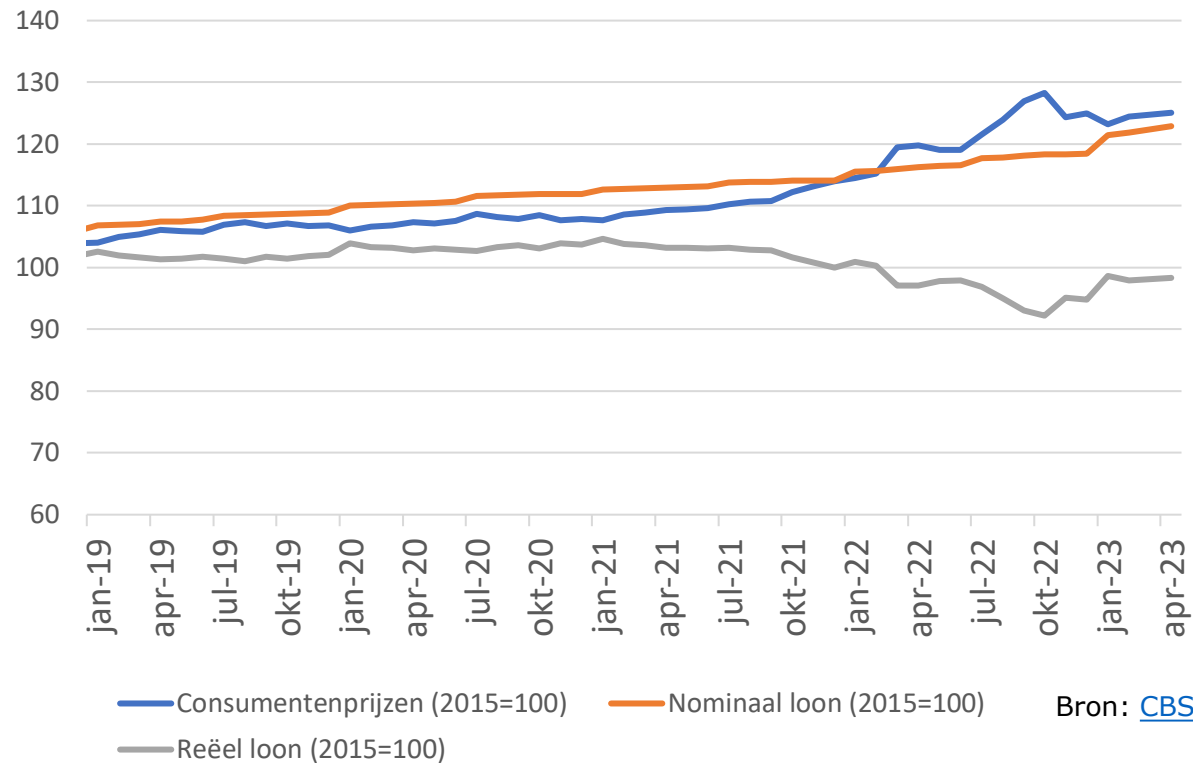

Bron: [Burgerperspectieven 2023 bericht 1](#) | [Publicatie](#) | [Sociaal en Cultureel Planbureau \(scp.nl\)](#)

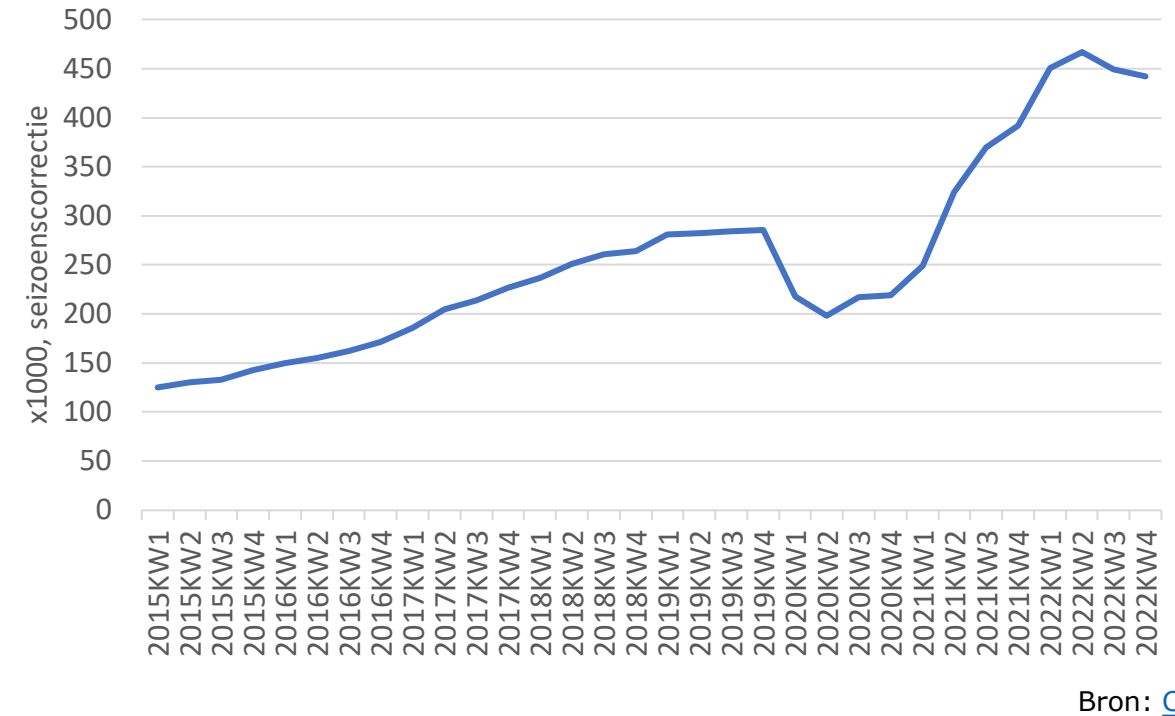

Economisch beeld: reëel loon en krapte op de arbeidsmarkt

Reëel loon blijft achter

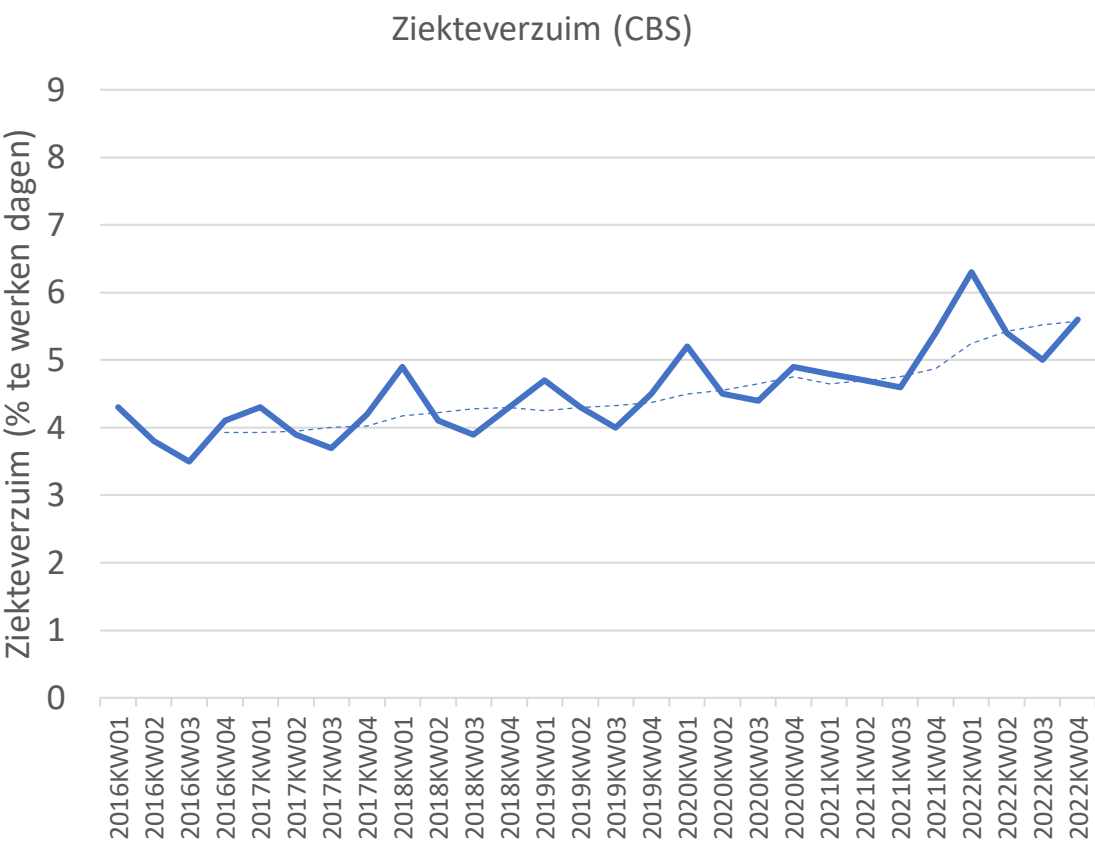

Vacatures

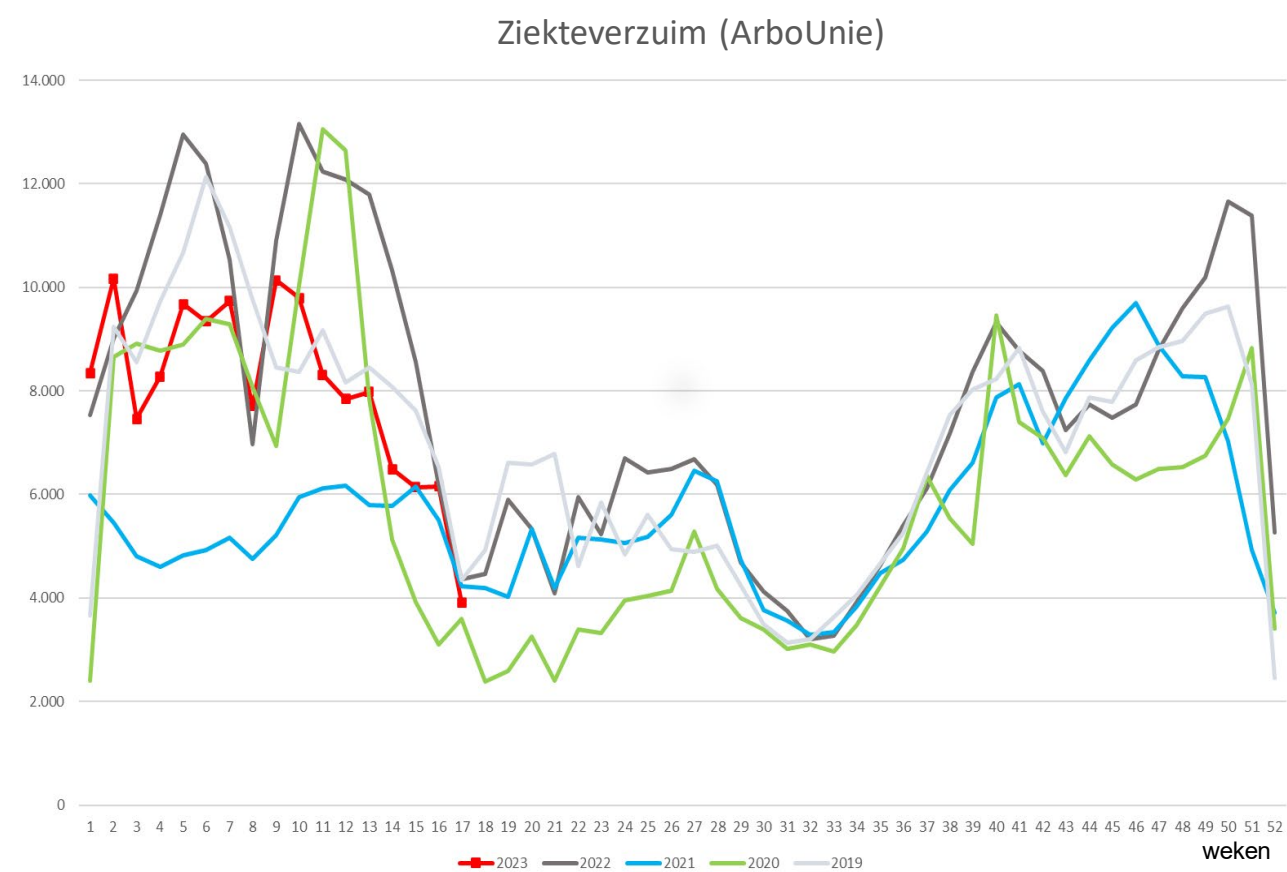

Economisch beeld: ziekteverzuim

Bron: [CBS](#)

Bron: Mailwisseling met ArboUnie

Afschaling coronaspecifieke basisadviezen

- MIT-advies over afschaling coronaspecifieke basisadviezen:
 - Schaal af in Europees of zelfs mondiaal verband
 - Zorg voor veiligheid kwetsbare groepen
 - Communiceer over de gewenste normen
- 8 van de 10 Nederlanders zijn vóór afschaling basisadviezen
- Bij Nederlanders met een kwetsbare gezondheid is dit 7 op de 10

Bronnen:

[Maatschappelijk Impact Team | Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid | Rijksoverheid.nl](#)

[Naleving van en draagvlak voor de basis gedragsregels | RIVM](#)

Overgang naar algemene adviezen bij luchtweginfecties

- Norm: 'wie ziek is, blijft thuis'
- 8 van de 10 Nederlanders zijn vóór thuisblijven bij ziekte, en 7 op de 10 vinden deze maatregel gemakkelijk uitvoerbaar
 - 23% van de Nederlanders die zich ziek voelden bij luchtwegklachten bleven daadwerkelijk thuis
- 9 van de 10 Nederlanders zijn vóór het vermijden van contact met medisch kwetsbare groepen bij fysieke klachten
 - 9% staat in contact met medisch kwetsbaren; hiervan gebruikte 13% een mondkapje en hield 26% afstand.

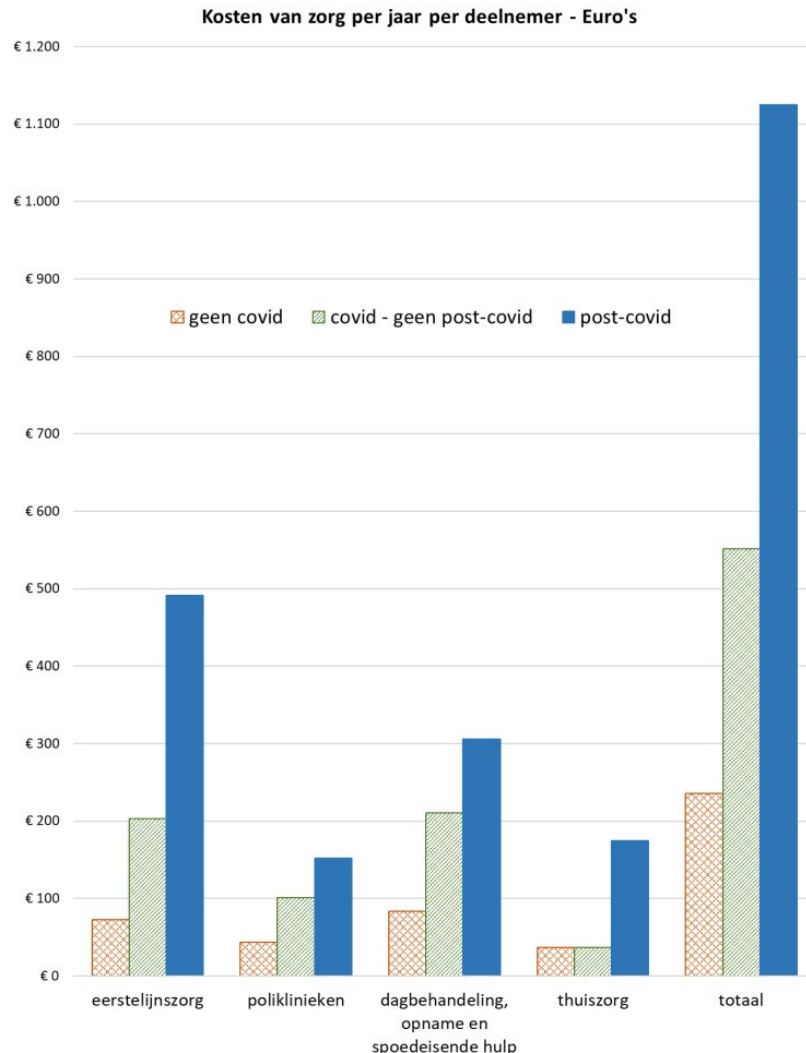

Terug naar normaal?

- Maatschappelijke cyclus loopt niet gelijk met epidemiologische cyclus
- Nog steeds maatschappelijke impact uit de coronacrisis, zoals: oversterfte, uitgestelde zorg, long covid, welzijn jongeren, toenemende ongelijkheid, ziekteverzuim, kwetsbare sectoren (zorgsector), faillissementen, vertrouwen overheid
- Stapeling effecten bij medisch kwetsbare en sociaaleconomisch kwetsbare groepen

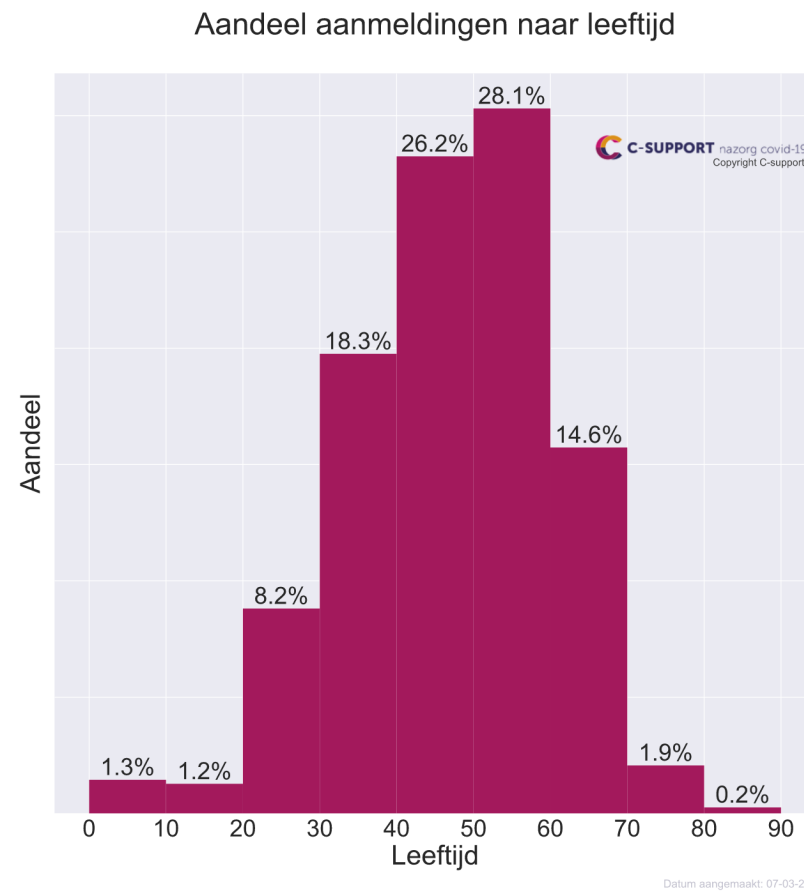
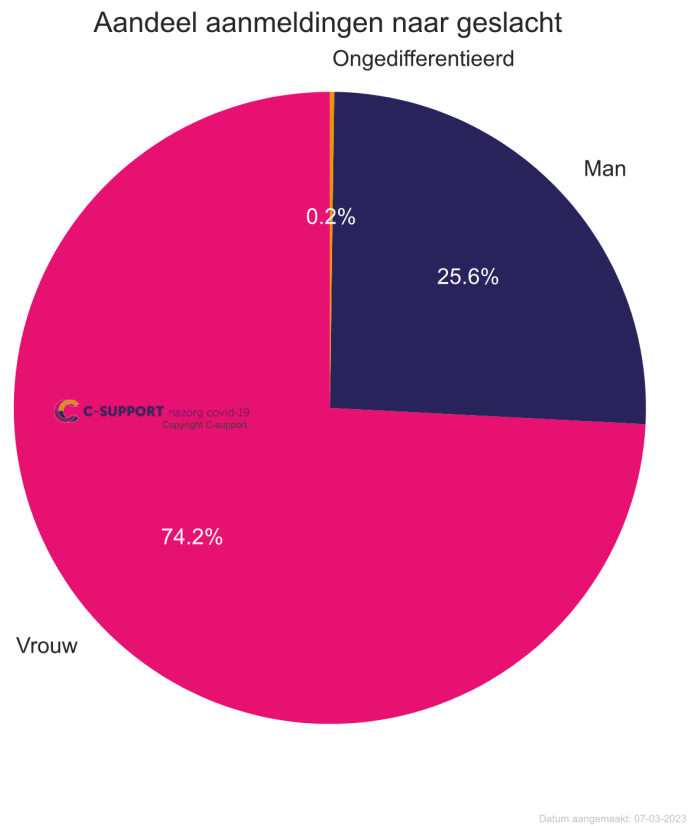
Long Covid: impact voor mensen en samenleving

- Fysieke en mentale klachten
- Ziekteverzuim en grijsverzuim
- Productiviteitsverlies en arbeidsongeschiktheid
- Doublures, afzakken en vertraging in onderwijs
- Beroep op zorg en mantelzorg
- Afname kwaliteit van leven: gezin, sociale contacten, sport, cultuur, vrijwilligerswerk

Wie hebben Long Covid?

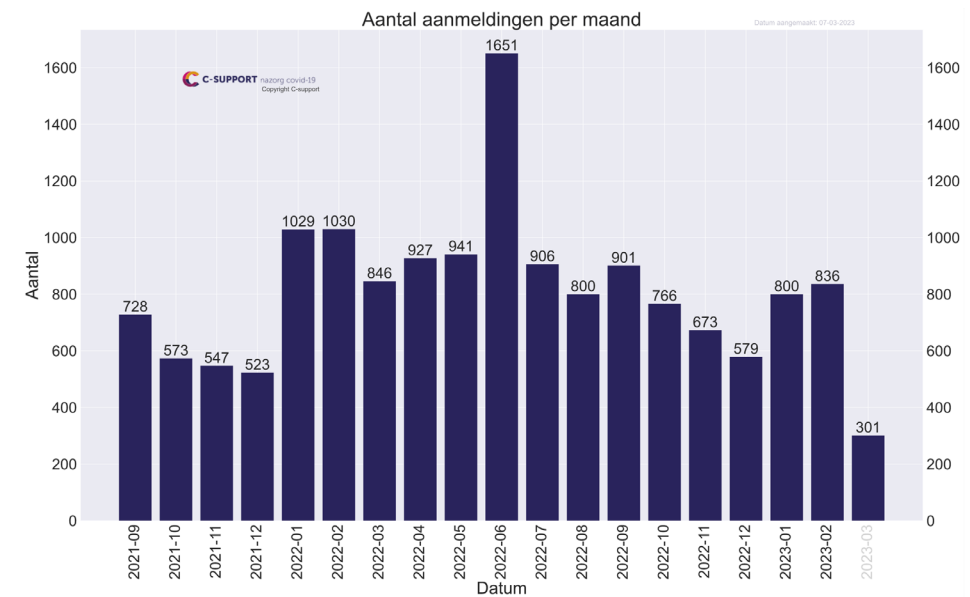

Bron: [C-Support](https://www.c-support.nl/)

Hoeveel mensen hebben Long Covid?

- De schattingen rondom Long COVID in Nederland variëren:
 - LifeLines schat dat 1 op de 8 mensen kans hebben op Long COVID bij alpha/delta
 - RIVM schat dat 1 op de 10 mensen kans hebben op Long COVID bij omikron
- Aantal Nederlanders met ernstige/aanhoudende klachten:
 - 93.300 op basis van extrapolatie onderzoek Verenigd Koninkrijk
 - 52.200 mensen in NL met meer dan zes maanden paramedische herstelzorg

Bronnen:

[C-Support](#)

[LifeLines: Prevalence of Post COVID](#)

[RIVM PIENTER Corona onderzoek](#)

[Office for National Statistics, UK](#)

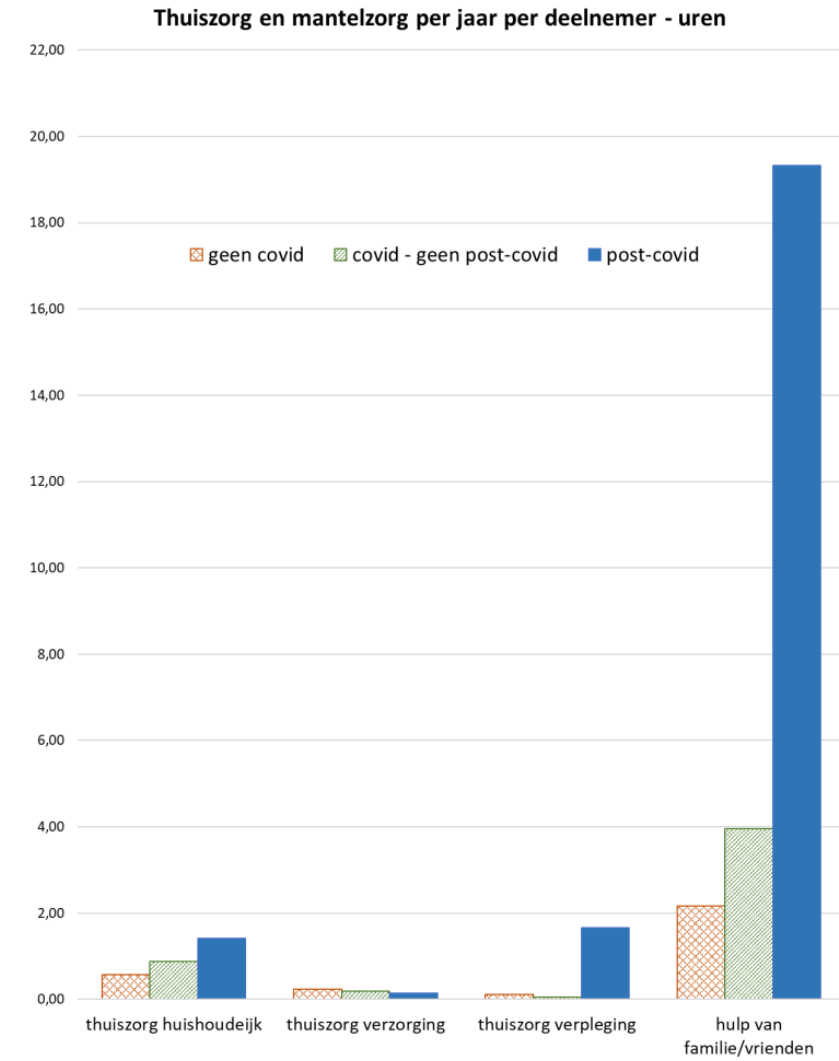
Gesprek met Zorginstituut Nederland

Long Covid: onderzoek maatschappelijke impact ontbreekt

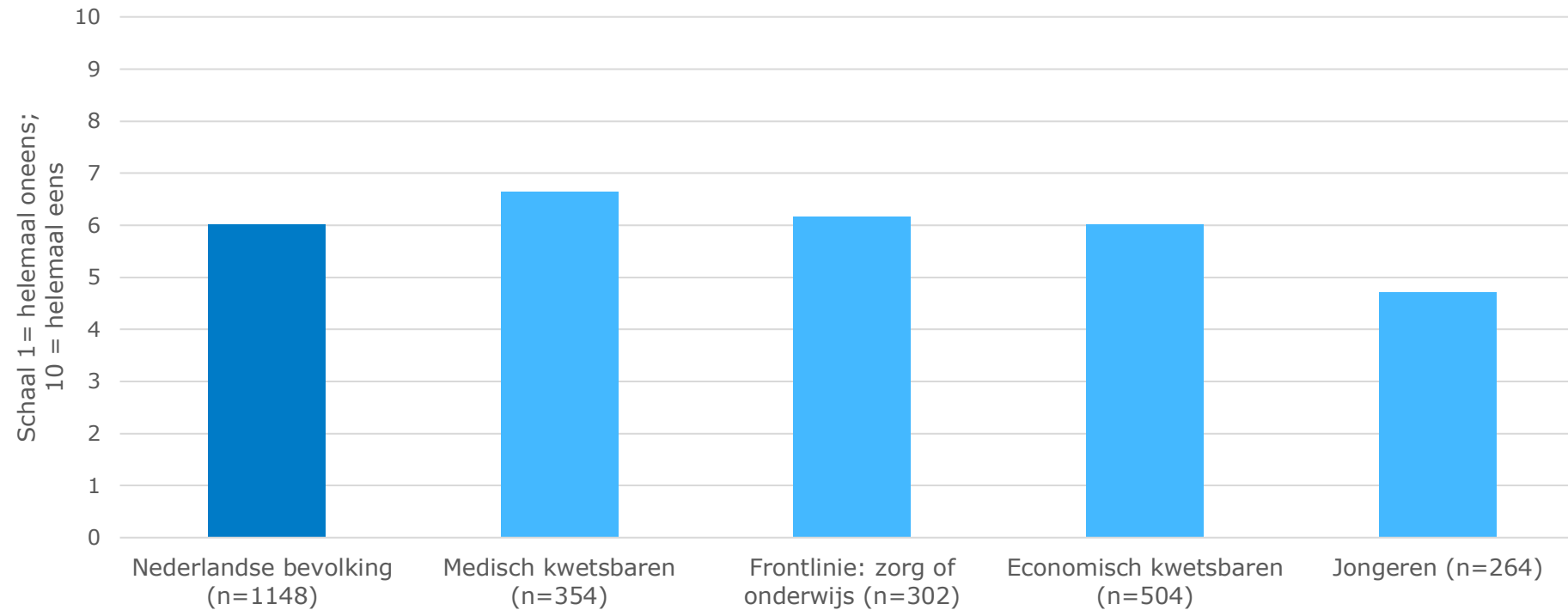
- Behoefte aan meer biomedisch onderzoek, maar ook aan sociaaleconomisch onderzoek
- Er zijn wel data beschikbaar over maatschappelijke impact, maar (nog) geen geld voor analyse: onder andere via LifeLines, RIVM en NIVEL

Bron: [Openbare slotconferentie – ACTION \(actioncovid.nl\)](https://actioncovid.nl)

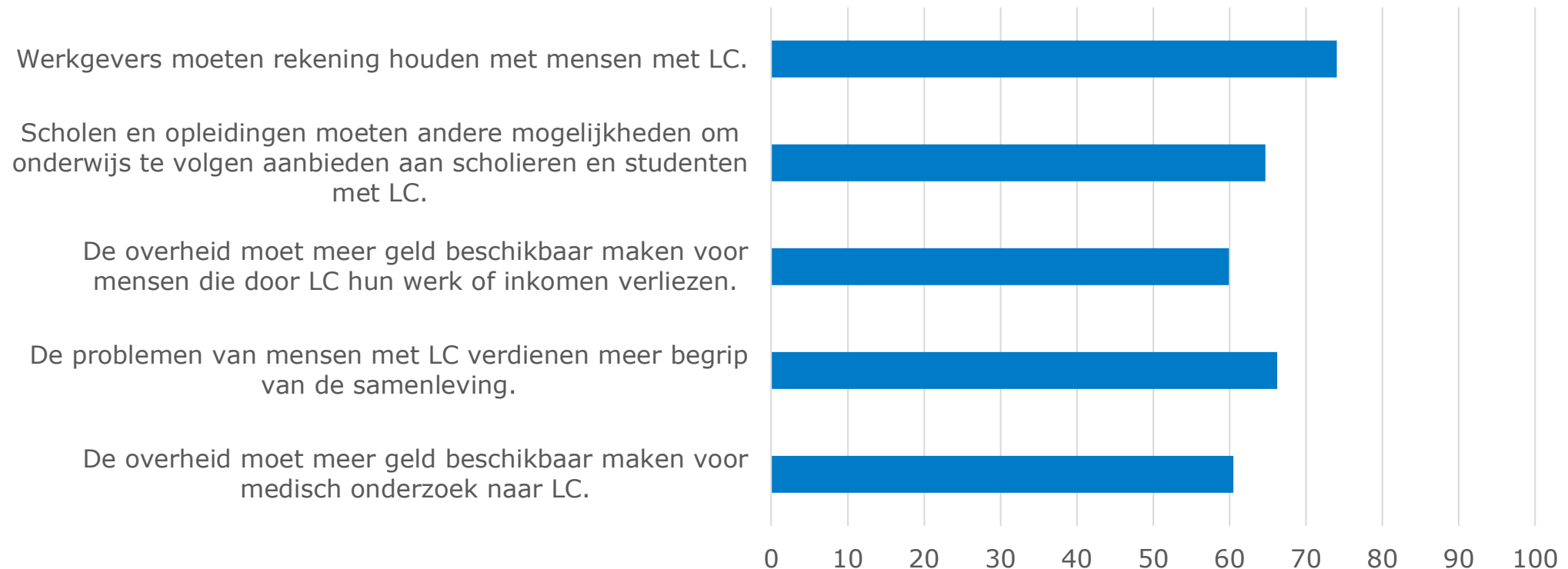
Long Covid: een maatschappelijk probleem?

Bron: MIT-onderzoek mei 2023

Maatschappelijke steun voor Long Covid patiënten

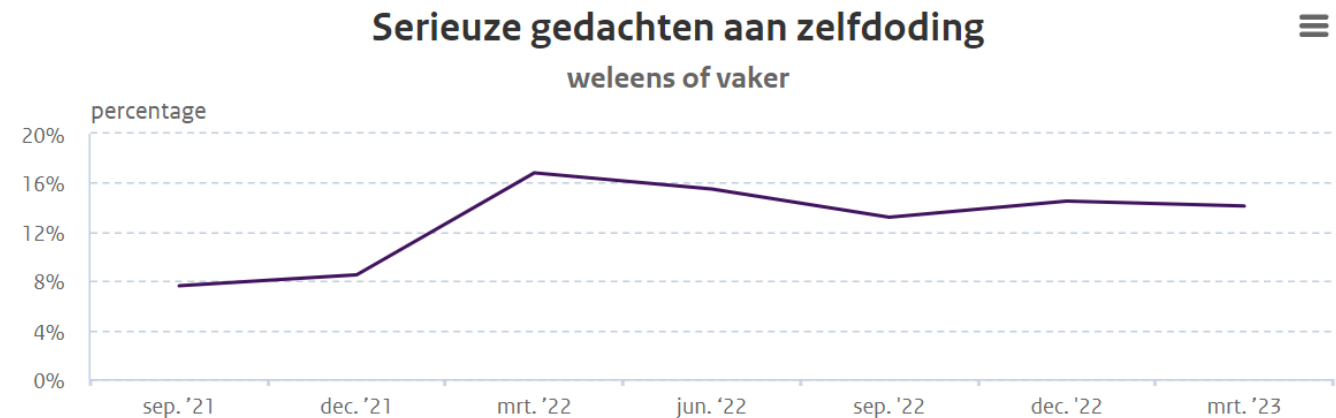
Percentage Nederlanders: (helemaal) mee eens
(n=1148, gewogen resultaten)

Bron: MIT-onderzoek mei 2023

Jongeren en hun (mentale) gezondheid

- 47% ervaart stress
- 45% voelt zich eenzaam
- 36% is (zeer) vaak moe
- 34% heeft psychische klachten
- 20% heeft geheugen- en concentratieproblemen
- 20% is (zeer) vaak geïrriteerd
- 18% heeft slaapproblemen
- 14% denkt aan zelfdoding

Bronnen:

[Mentale gezondheid jongeren | RIVM](#)

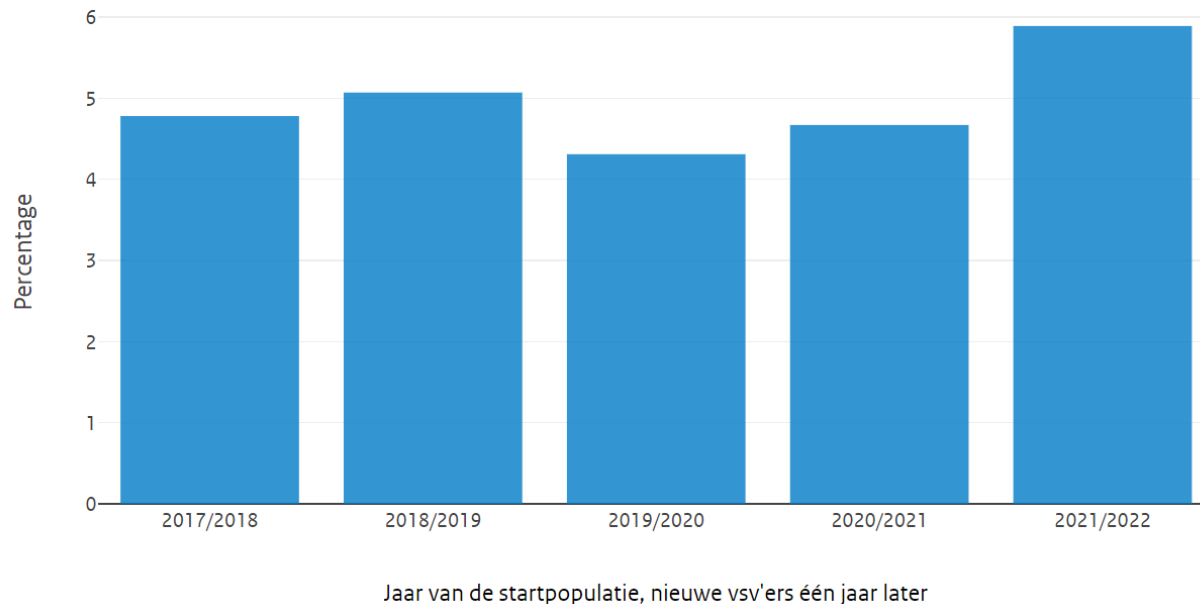
[Lichamelijke gezondheid jongeren | RIVM](#)

[Aantal jongeren met zelfdodingsgedachten blijft onverminderd ho](#)

Jongeren, onderwijs en welzijn

Nieuwe vsv'ers in schooljaar (t1), per startpopulatie schooljaar (t0)

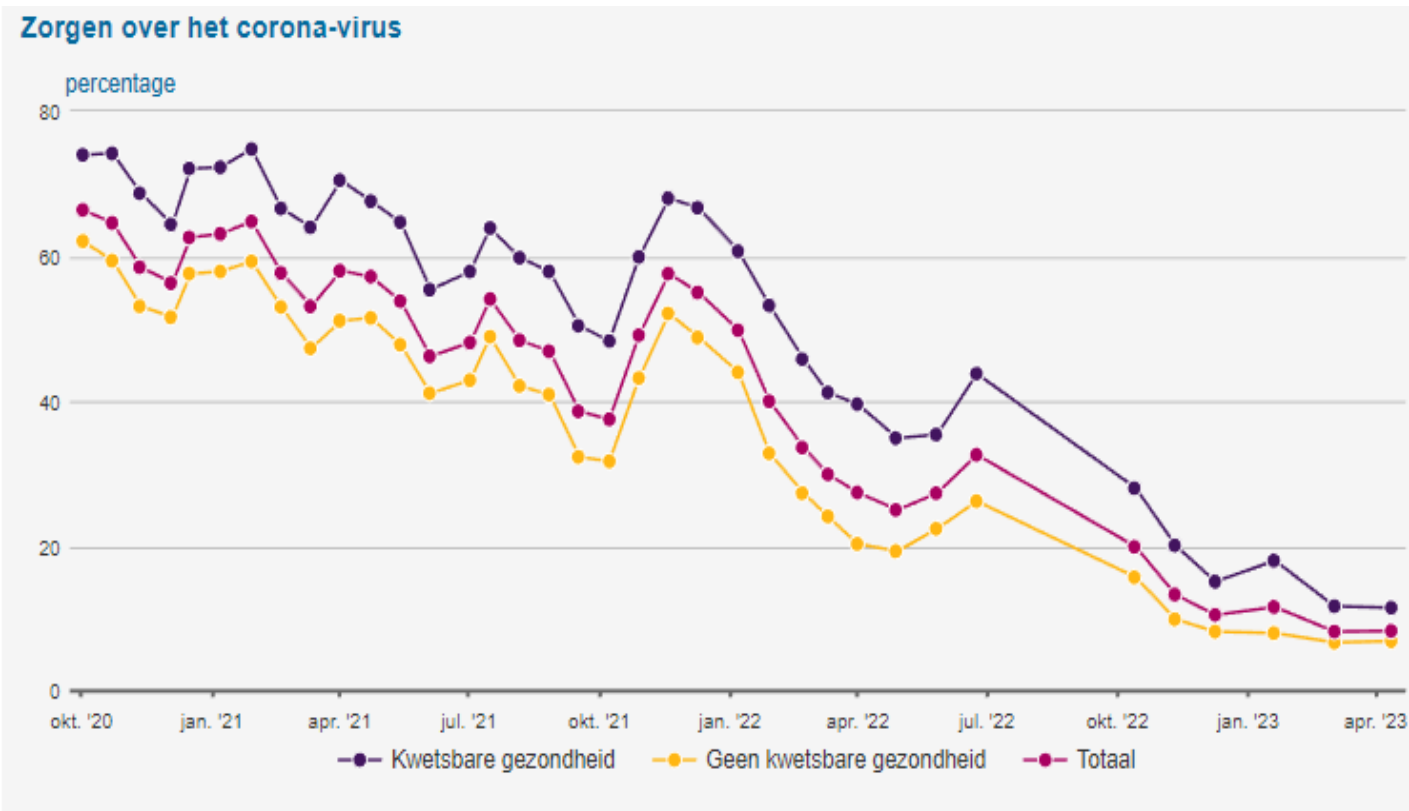
Bron: [Dashboards vsv en jikp \(rijkscloud.nl\)](https://dashboards.vsv-en-jikp.rijkscloud.nl)

- Gemiddeld 35% leerverlies in landenvergelijking
- Meer voortijdig schoolverlaters en studievertraging
- Zorgen over focus, concentratie en welbevinden
- Kwalificatie (inmiddels) voldoende, maar niet persoonsvorming en socialisatie

Bronnen: [A systematic review and meta-analysis of the evidence on learning during the COVID-19 pandemic | Nature Human Behaviour](#)
Gesprekken met Vereniging van Hogescholen en Universiteiten Nederland

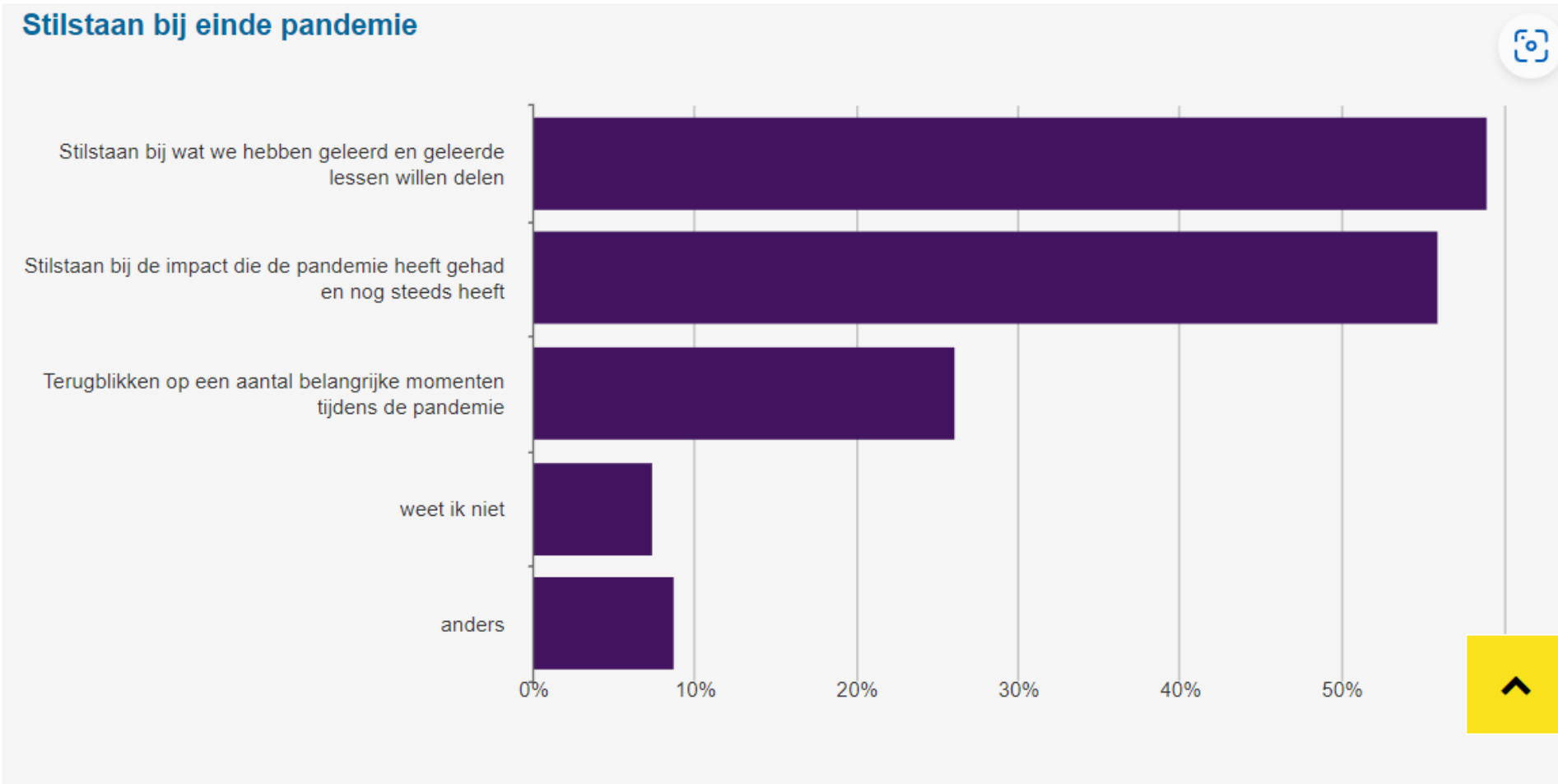
Afnemende zorgen over de pandemie

Bron: [Gedragseenheid RIVM](#)

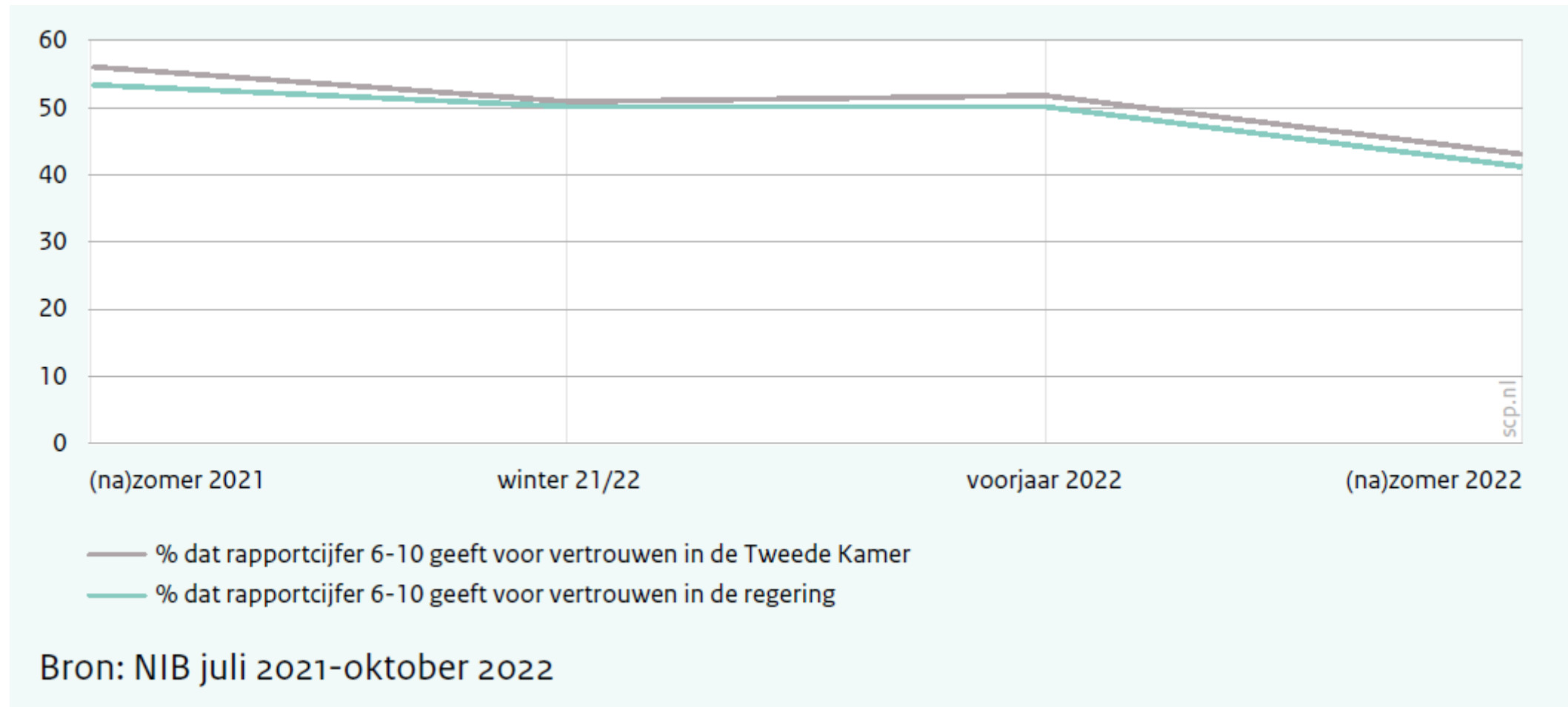
Lessen leren en meer zicht krijgen op impact

Figuur 17: Thema's waar een deel van de deelnemers (42%) graag bij zouden stilstaan

Vertrouwen in de Tweede Kamer en de regering

Conclusies maatschappelijke impact coronacrisis

- De coronacrisis laat diepe sporen na: voorbeelden zijn Long Covid en het welzijn van jongeren
- Er is behoefte aan het markeren van het einde van de pandemie: geleerde lessen en impact
- Aandacht voor pandemische paraatheid is noodzakelijk, inclusief de algemene adviezen voor luchtweginfecties. Vertrouwen in de overheid is daarbij een voorwaarde
- Er is niet alleen onderzoek nodig naar de biomedische aspecten van (Long) Covid, maar ook naar de sociaaleconomische gevolgen

Maatschappelijk Impact Team

- Het Maatschappelijk Impact Team adviseert over de sociaalmaatschappelijke en economische impact van pandemieën en de pandemie-aanpak. Dit leidt tot:
 - gevraagde adviezen over de pandemie-aanpak en –maatregelen;
 - ongevraagde adviezen die in het verlengde van de opdracht liggen;
 - kennisopbouw ten behoeve van advisering en pandemische paraatheid: dashboard maatschappelijke indicatoren, kennisdossiers over maatregelen en afwegingskader voor onderbouwing crisisbesluitvorming.